

**LÄNSRÄTTEN I
STOCKHOLMS LÄN**

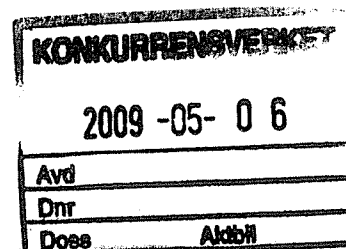
DOM
2009-05-04
Meddelad i
Stockholm

Mål nr
23442-08
Rotel 551

SÖKANDE

MSE Weibull AB, 556344-5039

Ombud: Advokat Magnus Wennerholm
Hamilton Advokatbyrå Växjö AB
Box 124
351 04 Växjö

MOTPART

Försvarets materielverk
115 88 Stockholm

SAKEN

Överprövning enligt lagen (1992:1528) om offentlig upphandling – LOU

DOMSLUT

Länsrätten bifaller ansökan och ogiltigförklarar Försvarets materielverks beslut den 22 november 2007 att avbryta upphandlingen av simulatorsystem BTA 90.

Dok.Id 416079

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
115 76 Stockholm	Tegeluddsvägen 1	08-561 680 00 E-post: lansrattenistockholm@dom.se	08-561 680 01	måndag – fredag 09:00-15:00

YRKANDEN M.M.

Bolaget

MSE Weibull AB (bolaget) ansöker om överprövning och yrkar att länsrätten ska vidta rättelse och ogiltigförklara Försvarets materielverks (FMV) beslut att avbryta upphandlingen av simulatorsystem BTA 90 (BesättningsTräningsAnläggning för stridsfordon 90).

Som grunder för yrkandet anger bolaget följande.

FMV har felaktigt valt att avbryta pågående upphandling av BTA 90. Beslutet strider mot LOU och gemenskapsrättsliga bestämmelser då det inte förelegat några sakliga skäl att avbryta upphandlingen. Den av FMV lämnade motiveringen till avbrytandet, att lämnat anbudspris skulle vara högre än tillgängliga medel i kombination med plötsliga regeringskrav på ekonomisk åtstramning, utgör inte sakliga skäl att avbryta upphandlingen. Anbudet från bolaget, som var den enda anbudsgivaren, låg väsentligt under de kostnader för upphandlingen som angavs i den förstudie som föregick FMV:s beslut att inleda upphandlingen. Det har inte heller, såvitt bolaget känner till, förekommit några plötsliga regeringskrav på ekonomisk åtstramning. Om sådana plötsliga regeringskrav uppkommit har dessa inte specifikt pekats ut som aktuella projektet.

Alternativt görs gällande att FMV har inlett en upphandling utan att ha någon avsatt budget, dvs. noll kr tillgängliga för den aktuella upphandlingen. Att i en sådan situation hävda att det senare lämnade anbudspriset överstiger tillgänglig budget kan inte i sig utgöra ett sakligt skäl för avbrytande. Enligt bolaget har FMV vidtagit en eller flera av följande åtgärder.

- det har inte funnits någon budget över huvud taget för upphandling av BTA 90

- FMV har avsatt en budget som redan från början konstaterades eller borde ha konstaterats vara otillräcklig eftersom den varit väsentligt mindre än det kända behovet
- FMV har under pågående upphandling dragit in budgeten för den aktuella upphandlingen och valt att prioritera annan verksamhet

Trots detta har FMV beslutat om upphandling, begärt anbud från bolaget som innefattade långtgående arbetsinsatser, samt herefter kraftigt ändrat upphandlingens omfattning och åter begärt anbud från bolaget, med de arbetsinsatser som därvid följde för bolaget. FMV har medvetet i sin upphandlingsstrategi och budget avsatt belopp som väsentligt understiger den redan kända kostnaden och därefter inlett upphandling. Sannolikt har det funnits en förhoppning från FMV:s sida att medel skulle tilldelas i nästa budget/materielplan. Detta har också FMV angett i sin upphandlingsstrategi.

Bolaget har drabbats av skada eller kan komma att drabbas av skada. Bolaget har i upphandlingen utsetts till den enda anbudsgivaren. För det fall att FMV inte hade valt att avbryta upphandlingen hade bolaget erhållit uppdraget.

Till utvecklande av talan anför bolaget bl.a. följande.

Inledande kontakter och förstudie

FMV kontaktade under våren 2006 på eget initiativ bolaget i syfte att utröna möjligheterna att realisera ett simulatorsystem för BTA 90. Med BTA 90 avses system för fordonssimulering och avsikten med ett simulatorsystem var att skapa en träningsmiljö för försvarets besättningar på stridsfordon 90. Bolaget hade tidigare levererat ett annat liknande system och även ansvarat för drift och underhåll på flera av Försvarsmaktens simulatorsystem. FMV ansåg att bolaget var en lämplig leverantör av det

skälet att bolaget hade ett utvecklat kontaktnät med leverantörer av andra för BTA 90 nödvändiga delsystem. FMV:s första åtgärd var att utreda träningsbehov, studera teknikstatus på marknaden och utreda de handlingsalternativ som fanns. Enligt FMV:s redovisning till bolaget fanns det tre alternativa förfaranden:

- återanvända tidigare levererade delsystem (bl.a. från bolaget) där FMV hade full äganderätt i vissa delkomponenter
- utveckla ett helt nytt system baserat på en allmän förfrågan på marknaden, där då bolaget givetvis skulle kunna delta i konkurrens med andra anbudsgivare
- stopp för vidare aktiviteter på grund av ekonomiska, tekniska eller andra skäl

Vid de inledande kontakterna med bolaget framkom av FMV:s beskrivning att det system som FMV avsåg att realisera var en extremt stor teknisk, organisatorisk och ekonomisk utmaning, både avseende storlek och prestanda.

För att utreda om FMV skulle återanvända de tidigare levererade delsystemen genomförde bolaget på FMV:s begäran en realiserbarhetsstudie baserad på den analys av träningsbehov i simulator som FMV hade tagit fram. Studien skedde i ett integrerat projektteam tillsammans med industrin, FMV, FMV:s konsulter samt Försvarsmakten. Studien finansierades till större delen av bolaget och dess samarbetspartners. Resultatet visade att alla de delsystem som FMV utpekade gick att återanvända och kombinera för att lösa den specificerade uppgiften. Bolagets beslut att delta i studien och investera stora belopp grundades på det av FMV angivna syftet att utreda förutsättningar för att genomföra upphandlingen. Att sätta igång ett offertarbete utan att grundläggande förutsättningar fanns skulle ha inneburit extremt stora affärsrisker för bolaget. Diskussioner fördes, förutom om rent ekonomiska frågor, också kring immateriella rättigheter och juridiska spörsmål eftersom det fanns en risk för att bolaget skulle få konkurrens-

nackdelar om FMV hade valt att genomföra upphandlingen i konkurrens och bolagets resultat blivit allmänt kända. Det avtalades med FMV om att förstudiens resultat skulle utgöra underlag för FMV:s upphandlingsbeslut angående BTA 90. Förstudien baserades på FMV:s förfrågan och var mycket omfattande. Efter att förstudien var genomförd redovisade bolaget skriftligen och muntligen till FMV att en anskaffning av BTA 90 skulle hamna i ett prisspann på 420 +/- 70 miljoner kr. Den totala kostnaden för FMV:s förstudie och förberedelsearbete uppgick till uppskattningsvis cirka 10-15 miljoner kr. Bolagets kostnad för studien uppgick till 4,3 miljoner kr, varav FMV betalade 2,1 miljoner kr. Resterande del finansierades av bolaget och dess samarbetspartners.

Den 21 februari 2007, dvs. cirka två veckor efter det att bolaget avrapporterat sin förstudie, fastställde FMV sin så kallade upphandlingsstrategi. Upphandlingsstrategin är det dokument som utgör FMV:s interna styrdokument för en upphandling. Av upphandlingsstrategin framgår att FMV vid denna tidpunkt inte hade några avsatta medel för anskaffning av BTA 90. Vidare framgår att FMV avsåg att genomföra en riktad upphandling och att det var fråga om ytterligare leveranser från ursprunglig leverantör jämlikt 6 kap. 2 b § LOU. FMV angav vidare att det var tekniskt och ekonomiskt oskäligt att någon annan leverantör än bolaget skulle genomföra uppdraget. Vid den tidpunkt som upphandlingsstrategin antogs av FMV hade myndigheten tillgång till bolagets kostnadsredovisning. FMV hade således full vetskap om vilken kostnad en upphandling av BTA 90 var förknädd med. Trots detta förklarade FMV i upphandlingsstrategin att kostnaden, dvs. budgeten, bedömdes till noll kr. Vidare angavs att FMV förväntades få nödvändiga medel i nästa budget/materielplan.

Bolaget fick inte ta del av upphandlingsstrategin. FMV förklarade inte heller för bolaget att det inte fanns nödvändiga medel avsatta.

FMV:s beslut att inleda upphandling

Efter det att FMV fastställt upphandlingsstrategin meddelade myndigheten bolaget sitt beslut att inleda upphandling av BTA 90 i enlighet med det första alternativet (återanvända tidigare levererade delsystem). FMV gjorde en riktad förfrågan till bolaget. I anbudsinfordran som överlämnades till bolaget angavs som tilldelningsvillkor att "FMV kommer att acceptera anbudet om det är ekonomiskt mest fördelaktigt". Förfrågningsunderlaget var mycket omfattande och innehöll cirka 2 000 krav som bolaget ombads analysera och kommentera. Förfrågan var så omfattande och komplicerad att FMV under anbudstiden arrangerade två så kallade "pre-bid conferences". Varje sådan konferens pågick under flera dagar och hade cirka 20 deltagande internationella experter inom vitt skilda ämnesområden. Av inbjudan till konferensen framgick tydligt att konferensens huvudsyfte var att undvika missförstånd angående kraven för att undvika ett anbud som medförde att upphandlingsavtal inte kunde träffas. Vid flera tillfällen ställde bolaget frågan till FMV om det fanns medel avsatta för projektet. Vid varje tillfälle fick bolaget ett tydligt svar från FMV att medel fanns avsatta för upphandling av BTA 90. Medlens storlek angavs inte.

Bolagets anbud

Efter omfattande arbete lämnade bolaget sitt anbud den 1 augusti 2007. Totalt omfattade anbudet mer än 1 000 sidor och priset för grundutförandet uppgick till knappt 362 miljoner kr. Detta pris låg således betydligt under det pris som bolaget indikerat i förstudien. Förfrågan och därmed anbudet innefattade förutom grundutförandet en stor mängd optioner, dvs. möjliga/önskvärda men inte nödvändiga funktioner. Det fanns även, i enlighet med FMV:s begäran, en prissatt möjlighet till systemreduktion. Detta innebar en möjlighet att ändra systemets storlek, från 14 till 8 utbildningsstationer. Det offererade priset för denna reduktion var knappt 54 miljoner kr. Det av FMV uppgivna syftet med denna möjlighet var att det i det fall att ekonomin inte tillät annat skulle systemets omfattning reduceras. Den

20 september 2007 meddelade FMV att det slutliga beslutet om systemets omfattning hade skjutits upp till den 15 november 2007. I samma skrivelse begärde FMV att bolaget skulle fortsätta anbudsarbetet och att ett uppdaterat anbud skulle lämnas in senast den 27 september 2007. Den slutliga specifikationen över systemet skulle fastställas senast den 13 november 2007. Efter att FMV hade begärt en rad olika förändringar i anbudet, med både höjande och sänkande effekt på anbudspriset, lämnade bolaget in ett nytt, justerat anbud till FMV där priset uppgick till cirka 303 miljoner kr.

FMV:s avbrytande av upphandlingen

Efter att FMV trots överenskommelse härom inte hade översänt handlingar till bolaget som var nödvändiga för att kunna upprätta ett kontraktsdokument, meddelade myndigheten bolaget skriftligen den 26 november 2007 att upphandlingen avbröts. Motiveringen till beslutet var att det offererade priset översteg tillgänglig budget, i kombination med plötsliga anslagsnedskärningar. Vid senare kontakter med de personer inom Försvarmakten och andra som arbetat med projektet framgår att beslutet varit känt för dem länge. Endast bolaget, som fortfarande arbetade med att ta fram anbudet var ovetande. Efter att bolaget fick ta del av FMV:s beslut begärde bolaget att parterna skulle träffas för en redovisning av beslutet. Först nio månader senare, efter upprepade påstötningar och utställda löften, kom ett sådant möte till stånd. Vid mötet som hölls den 14 augusti 2008 förklarade FMV:s representanter att BTA 90 strukits ur Försvarmaktens materielplan och att FMV därmed saknade förutsättningar att slutföra affären eftersom man inte längre hade något uppdrag. Den budget man hänvisade till redovisades dock inte.

Bolaget har talerätt mot beslutet att avbryta upphandlingen

Av EG-domstolens praxis och av RÅ 2005 ref. 62 följer att ett beslut att avbryta en offentlig upphandling ska kunna vara föremål för prövningsförfarande och i förekommande fall ogiltigförklaras. I mål där talan förs mot

beslut att avbryta en upphandling blir rättsföljden vid bifall enligt EG-domstolens praxis att avbrytandebeslutet ogiltigförklaras. Den omständigheten att det i LOU:s regler om överprövning endast föreskrivs att allmän förvaltningsdomstol kan besluta om att en upphandling får avslutas först sedan rättelse skett, alternativt att upphandlingen ska göras om, förändrar inte detta.

Det faktum att bolaget har ansökt om stämning i allmän domstol med anledning av den aktuella upphandlingen medför inte att ansökan om överprövning ska avvisas. Ansökan om överprövning respektive ansökan om stämning är två skilda rättsliga förfaranden som kan medföra helt olika rättsföljder. Ansökan om överprövning syftar till att få upphandlingen återupptagen då det saknas sakliga skäl att avbryta den. I den civilrättsliga processen är syftet att erhålla skadestånd för den skada som FMV åsamkat bolaget genom att agera i strid med LOU. Allmän domstol har ansett att skadestånd inte skulle utgå eftersom anbudsgivaren inte ansökt om överprövning och därmed inte i möjligaste mån försökt begränsa sin skada.

Ingen tiodagarsfrist föreligger vid beslut att avbryta en upphandling. Det finns inte någon bestämmelse i LOU som begränsar prövningsmöjligheten i tiden eftersom de tidsfrister som anges i LOU inte är tillämpliga på den i målet uppkomna situationen. Därmed är det inte för sent att pröva bolagets talan. FMV försöker i förevarande mål skapa en rättsregel och preskriptionsfrist som inte följer av LOU och inte heller finner stöd i rättspraxis. Det finns också omständigheter som ligger FMV till last som visar att det är FMV:s agerande som medfört att ansökan om överprövning skedde först vid den aktuella tidpunkten. Efter avbrytandebeslutet försökte bolaget under en längre tid få ett klagande angående beslutet i syfte att utreda möjligheten att ändå genomföra upphandlingen. Sådana indikationer kom från FMV tämligen omgående efter beslutet att avbryta upphandlingen. FMV uppgav att beslutet skulle kunna komma att ändras så fort förhållan-

dena så medgav. Ansvaret för tidsutdräkten åvilar FMV. Bolaget begärde omedelbart efter avbrytandebeslutet ett möte med FMV som på grund av att FMV sköt upp det inte kom till stånd förrän den 14 augusti 2008. Det har tagit FMV cirka tio månader från första begäran om redovisning av beslutet till dess att sådan lämnats, och då endast till viss del. Trots upprepade förfrågningar redovisades inte den budget på vilken hela beslutsmotiveringen vilar. Den budget som utgör grund för beslutet att avbryta upphandlingen – cirka 176 miljoner kr – redovisades först i och med FMV:s yttrande till länsrätten. Dessa omständigheter bör länsrätten beakta vid prövningen av om ansökan skett i rätt tid.

FMV saknar sakliga skäl för sitt beslut att avbryta upphandlingen

Vare sig LOU eller EG-direktiven innehåller regler om när en upphandling kan avbrytas. Detta medför att praxis får vara vägledande. För att ett beslut att avbryta upphandlingen inte ska strida mot gemenskapsrättsliga regler måste FMV kunna anföra sakliga skäl. I praxis har det ansetts föreligga sakliga skäl om det har varit fråga om flera anbudsgivare och att endast en anbudsgivare kvarstått efter kvalificeringsstadiet. Det är det inte fråga om här eftersom FMV har påbörjat en riktad upphandling med endast en anbudsgivare, dvs. bolaget. Vidare har det ansetts föreligga sakliga skäl om vinnande anbud i väsentlig mån överstigit den upphandlande myndighetens budget för den aktuella upphandlingen. Inte heller denna praxis är relevant eftersom bolagets anbud väsentligen understigit det pris som angetts i förstudien och som låg till grund för FMV:s beslut att inleda upphandlingen. Det är inte heller fråga om att kostnaden för att teckna avtal med leverantören skulle innebära väsentligt högre kostnader än planerat. Det är inte heller fråga om att bolagets anbud inte rymdes inom FMV:s budget för materielanskaffning. Om medel inte fanns avsatta är det i sig ett brott mot LOU:s krav på affärsmässighet att inleda en upphandling och förorsaka anbudsgivare väsentliga kostnader under en anbudsprocess utan att erforderliga medel funnits avsatta. Att avbryta en upphandling med motiver-

ingen att anbudspriset är högre än budgeterade medel när budgeten för upphandlingen satts till noll kr kan inte anses utgöra sakliga skäl. När FMV antog sin upphandlingsstrategi hade myndigheten kännedom om kostnaderna för upphandlingen. I samma strategidokument framgår det också att FMV dessutom valde att inleda upphandlingen baserat just på dessa av bolaget lämnade priser i förstudien. I och med förstudien var det även överenskommet att denna skulle utgöra grund för FMV:s upphandlingsstrategi.

Vidare angavs ”plötsliga anslagsnedskärningar” som skäl för beslutet att avbryta upphandlingen. Normalt tilldelas Försvarmakten, liksom andra myndigheter, anslag årligen. Plötsliga anslagsnedskärningar måste således ha skett omedelbart före den 1 oktober 2007, eftersom planen då ändrades enligt FMV:s egen utsaga. Samtidigt angav FMV i beslut den 6 september 2007 att arbetet skulle fortsätta och till och med utökas. FMV har inte heller visat eller redovisat vilka plötsliga anslagsnedskärningar som avses. Vidare har dessa anslagsnedskärningar, om de funnits, inte särskilt pekats ut som aktuella för projektet. Strax efter det att FMV meddelade att upphandlingen avbröts, sökte och fick FMV tillstånd att sätta igång upphandling av nya utvecklingsprogram till betydligt större belopp.

Det är de i beslutet angivna skälen för avbrytandet som ska ligga till grund för bedömningen om FMV haft sakliga skäl för sitt beslut eller inte. Det är inte möjligt för en upphandlande myndighet att i efterhand konstruera nya skäl för sitt beslut.

Under hela upphandlingsförfarandet har det aldrig nämnts att Försvarmakten skulle ha en möjlighet att besluta om att inte fullfölja anskaffningen. Ett beslut om att anskaffa BTA 90 har tagits av Försvarmakten i samband med att upphandlingen påbörjades. Vad som endast återstod att godkänna var den exakta omfattningen av upphandlingen (optioner, syste-

mets specifikation etc.). FMV är en egen, självständig myndighet. FMV synes argumentera för att FMV inte utgör en upphandlande myndighet och därmed saknar skyldighet att kunna visa på sakliga skäl för sitt avbrytandebeslut. Bolaget har en avtalsrelation och upphandlingsrelation med FMV och ingen annan. Konsekvenserna av FMV:s resonemang skulle bli att FMV inte är skyldigt att ha sakliga skäl för sitt avbrytandebeslut, utan skulle kunna ”gömma sig” bakom Försvarmakten.

I FMV:s uppdrag ingår just upphandling och att bevaka så att lagar och förordningar inom området följs. Därav följer också ett ansvar att lämna komplett beslutsunderlag till sin uppdragsgivare Försvarmakten, som omfattar tekniska, organisatoriska, ekonomiska, kommersiella och juridiska aspekter. En sådan process finns ju också i form av så kallade materielldialoger. I detta föreligger naturligtvis också ett ansvar för FMV att se till att rimliga förutsättningar (bl.a. tillräcklig budget) upprättas för att uppdraget ska kunna genomföras.

Den av FMV nu angivna budgetramen om cirka 176 miljoner kr måste vägas mot att bolaget redan i förstudien till upphandlingen angav ett betydligt högre anbudspris. FMV bortser från att erforderliga medel inte fanns och inleder ändå en upphandling, samtidigt som myndigheten försäkrade för bolaget att erforderliga medel fanns avsatta. Under upphandlingsförfarandet ändrades upphandlingens omfattning, men inte vid något tillfälle var bolagets anbudspris ens i närheten av de medel som FMV nu uppger var avsatta. FMV har också begärt kompletteringar och optioner som påverkat anbudspriset i ökande riktning, och detta trots att FMV varit väl medveten om att det inte fanns tillgängliga medel. Samtidigt informerade FMV inte bolaget om detta utan fortsatte att lämna nya instruktioner till bolaget angående ändringar i specifikationen till BTA 90, instruktioner som medförde stora kostnader för bolaget i form av ytterligare arbete och framtagande av reviderade anbud. De rättsfall som FMV hänvisat till är

inte relevanta. FMV inledde denna upphandling med full vetskap om kostnadsbilden. Denna hade myndigheten fått sig presenterad genom förstudien. De åberopade rättsfallen berör inte en sådan situation där den upphandlande myndigheten driver en anbudsgivare framåt trots att myndigheten hela tiden har vetskap om att medel saknas. Genom FMV:s resonemang skulle en upphandlande myndighet kunna säkerställa sin rätt att avbryta genom att sätta en orimligt låg budget för upphandlingen.

Det kan inte anses som ett sakligt skäl att ange att det plötsligt saknas tillgängliga medel när det ostridigt är på det sättet att redan från upphandlingens början saknats tillgängliga medel. FMV har inte förklarat vilka utgiftsposter som ingår i de budgeterade medlen om 176 miljoner kr. Oberoende av detta står det klart att FMV aldrig har haft erforderliga medel för anskaffande av BTA 90. Det kan därmed aldrig ha varit fråga om ”plötsliga nedskärningar”, vilket påstås enligt avbrytandebeslutet. Det kan också ifrågasättas varför det anges i upphandlingsstrategin dels att kostnaden var noll kr, dels att den beräknade kostnaden var okänd, då bolagets uppskattade kostnad vid den tidpunkten var känd för FMV.

Under upphandlingsförfarandets gång förändrades de ekonomiska förutsättningarna positivt, eftersom bolagets andra, justerade anbud var lägre än det preliminära som frångick av förstudien. När det gäller behovet av BTA 90 har FMV senare kommenterat sitt avbrytandebeslut med att behovet av BTA 90 kvarstår och att en ändring av materielplanen därmed skulle kunna komma att ske. När det gäller ändrade politiska förutsättningar har FMV inte på något sätt kunnat visa att sådana ändringar förelegat. Bolaget gör gällande att det inte föreligger någon rätt för FMV att hänvisa till något så vagt som en ”politisk omvärdering” till stöd för att avbryta en pågående upphandling och att detta i sig skulle kunna utgöra sakliga skäl. Det är inte heller korrekt att det skulle ha varit känt för bolaget att planer och budgetar kunde ändras under pågående upphandlingsförfarande. Tvärtom har bola-

get alltid fått den omvända informationen, dvs. att det funnits medel reserverade som täckte det av bolaget lämnade preliminära priset i förstudien samt anbudspris i senare anbud. Att FMV valt att avbryta upphandlingen är en konsekvens av att FMV inte vid något tillfälle haft erforderliga medel för upphandlingen avsatta. Mindre än 50 procent, och troligen så lite som 30 procent av det från början kända beloppet fanns reserverat i materielplanen. Det är således alls inte fråga om några nedskärningar, utan istället krävdes mycket stora tillskott. Dessutom förvärrades allt av att FMV beslutade att ytterligare öka omfattningen, trots att de ekonomiska omständigheterna redan var kända. FMV har inte kunnat visa på några ändrade omständigheter som kan utgöra sakliga skäl för att avbryta upphandlingen.

Enligt upphandlingsstrategin skulle upphandlingen av BTA 90 vara fråga om ytterligare leveranser från en ursprunglig leverantör och att undantaget i 6 kap. 2 b § LOU skulle vara tillämpligt. BTA 90 var ett helt nytt system och bolaget vet inte till vilken tidigare leverans FMV menar att BTA 90 skulle vara en tilläggsleverans.

Bolaget har lidit eller kan komma att lida skada

Eftersom bolaget var den enda anbudsgivaren står det klart att dess anbud hade antagits om inte FMV utan sakliga skäl avbrutit upphandlingen. FMV:s agerande har därmed medfört att bolaget har eller kan komma att lida skada.

FMV

FMV yrkar i första hand att bolagets ansökan ska avvisas. I andra hand yrkar FMV att ansökan ska avslås.

Som grund för avvisningsyrkandet anges följande. Bolagets yrkande om ogiltigförklaring av FMV:s beslut att avbryta upphandlingen saknar lag-

stöd i LOU, eftersom en ansökan om överprövning vid bifall endast kan leda till att en upphandling ska rättas eller göras om. Någon ren ogiltighetstalan torde inte medges enligt LOU. Vidare har bolaget samtidigt ansökt om stämning mot FMV i allmän domstol enligt samma rättsliga grund som i ansökan om överprövning. Ansökan om överprövning har som enda syfte att utgöra bevismedel i skadestandsprocessen. Enligt FMV:s uppfattning strider ett sådant agerande dels mot LOU och dels mot grundläggande processuella regler. Bolagets ansökan om överprövning i länsrätten har vidare anhängiggjorts för sent.

Som grund för avslagsyrkandet anges att FMV inte har brutit mot någon bestämmelse i LOU och att bolaget därmed inte har lidit eller kan komma att lida skada till följd av FMV:s agerande.

Till utvecklande av talan anför FMV bl.a. följande.

Ansökan ska avvisas

Leverantörers legitima intresse av att få en prövning i domstol om en upphandling har genomförts i enlighet med LOU och de grundläggande gemenskapsrättsliga principerna för offentlig upphandling, måste vägas mot den upphandlande myndighetens behov av en bortre gräns för när överprövning kan ske. Rättsfallet RÅ 2005 ref. 62 kan inte tolkas så att det föreligger en evig överprövningsfrist. En sådan extensiv tolkning innebär att en leverantör när som helst kan ansöka om överprövning och begära att en avbruten upphandling ska göras om eller rättas. En sådan situation medför en betydande rättsosäkerhet för den upphandlande myndigheten med svåra ekonomiska och juridiska konsekvenser som följd. Enligt FMV hindrar RÅ 2005 ref. 62 inte att länsrätten i förevarande mål gör en skälighetsbedömning av om ansökan om överprövning har gjorts i tid. I utredningsbetänkandet *Nya upphandlingsregler 2* (SOU 2006:28) har uttalats att det av rättssäkerhetsskäl inte är godtagbart att möjligheten att begära överpröv-

ning av ett beslut att avbryta en upphandling är i princip obegränsad i tiden, och att överprövningsreglerna därför snarast bör kompletteras med en regel som begränsar denna möjlighet till viss tid efter det att den upphandlande enheten underrättat leverantörerna om att upphandlingen avbrutits (s. 311). Utredningen presenterar i förslag till bestämmelse en överprövningsfrist om tre veckor från den dag underrättelse om beslutet skickades ut till anbudssökandena eller anbudsgivarna. FMV gör, bl.a. mot bakgrund av utredningens uttalande, gällande att överprövningsfristen sedan länge har löpt ut. FMV avbröt upphandlingen den 22 november 2007 och lämnade besked om detta till bolaget samma dag. Ansökan om överprövning inkom till länsrätten den 24 november 2008. FMV är av uppfattningen att det har förflutit en oskäligt lång tid mellan tidpunkten för avbrytandet av upphandlingen och ansökan om överprövning. FMV bär inte skulden för att bolaget valt att dröja ett år med sin ansökan.

Det har förelegat sakliga skäl att avbryta upphandlingen

FMV är en civil fristående myndighet under Försvarsdepartementet. FMV har enligt dess instruktion bl.a. till uppgift att anskaffa, vidmakthålla och avveckla materiel och förnödenheter på uppdrag av Försvarsmakten. FMV:s verksamhet är avgiftsfinansierad, vilket innebär att FMV täcker samtliga egna kostnader genom avgifter och är beroende av uppdrag från andra myndigheter, främst Försvarsmakten. Försvarsmakten får en treårig budget för sin verksamhet, varav budgeten för ett år är beslutad och budgeten för år två och tre är en inriktning. Försvarsmakten omsätter därefter årligen budgeten i bl.a. materielplaner. I materielplanen finns tilldelade medel för planerad anskaffning av olika materielsystem. Mot bakgrund av beslutad anskaffning i materielplanen uppdrar Försvarsmakten åt FMV att genomföra anskaffning. Det är tydligt att bolaget har missuppfattat Försvarsmaktens och FMV:s roller i materielanskaffningsprocessen. Det är Försvarsmakten som självständigt beslutar om anskaffning av den materiel

som Försvarsmakten bedömer vara nödvändig för att fullgöra sitt uppdrag gentemot riksdagen och regeringen.

Bolaget påstår att FMV har avbrutit upphandlingen med motiveringen att lämnat anbudspris överstiger tillgängliga medel i kombination med plötsliga regeringskrav på ekonomisk åtstramning. Påståendet är felaktigt. De anförda skälen rör Försvarsmaktens motiv till att inte fullfölja anskaffningen av BTA 90. Av beslutet att avbryta upphandlingen framgår att FMV:s skäl för att avbryta upphandlingen består i att Försvarsmakten slutligen beslutat att inte fullfölja anskaffningen av BTA 90. Vidare är bolagets påstående att det har saknats budget för anskaffning av BTA 90 felaktigt, eftersom Försvarsmakten hade avsatt medel för denna anskaffning. Upphandlingsstrategin är ett internt FMV-dokument vars syfte är att ange riktlinjerna för upphandlingen. Det faktum att FMV i upphandlingsstrategin angett anskaffningsbeloppet till noll kr innebär endast att tilldelade medel i materielplanen kan disponeras först sedan Försvarsmakten slutligen beslutat att fullfölja anskaffningen, samt att den slutliga anskaffningskostnaden inte varit känd för FMV vid tillfället då upphandlingsstrategin upprättades.

Den ensidiga kontraktsindikation som bolaget tagit fram inom ramen för en förstudie, som för övrigt låg utanför själva upphandlingen, ansågs inte relevant. FMV klargjorde i ett tidigt skede för bolaget att det offererade priset låg för högt och att det var nödvändigt att finna en mindre kostnadsdrivande lösning som kunde accepteras av Försvarsmakten. Bolaget valde i detta skede att gå vidare och försöka erbjuda ett sådant alternativ. Syftet med efterföljande förhandlingar var alltså att slutligt nå fram till en billigare lösning. FMV och Försvarsmakten bedömde att det fanns realistiska förutsättningar att slutföra upphandlingen och nå ett resultat som kunde tillgodose Försvarsmaktens behov till en acceptabel kostnad. I annat fall skulle förhandlingarna ha avbrutits.

Att genomförandet av upphandlingen är beroende av Försvarsmaktens slutliga ställningstagande är en känd förutsättning för bolaget genom tidigare samarbete med FMV, och framgår av "FMV Plan for BTA 90 negotiations, 2007-10-31. ver 1.0". Försvarsmakten har under upphandlingens gång gjort en omprövning av den totala behovsbilden, med beaktande av de politiska och ekonomiska förutsättningarna för Försvarsmaktens verksamhet och bedömt att det inte längre fanns förutsättningar att anskaffa BTA 90. Anskaffningen av BTA 90 har därför strukits ur materielplanen. Försvarsmakten har meddelat FMV beslutet och återkallat FMV:s uppdrag. FMV har därefter utan dröjsmål meddelat bolaget att FMV tvingats avbryta upphandlingen. Bolagets påstående att FMV under en längre tid känt till Försvarsmaktens beslut att stryka anskaffning av BTA 90 ur materielplanen är felaktigt.

Bolaget har gjort gällande att Försvarsmakten, oavsett konsekvenser, har en skyldighet att fullfölja anskaffningen när väl beslut om anskaffning är fattat. FMV bestrider att det skulle finnas en sådan skyldighet. Försvarsmakten har gjort en omprövning av sina behov med beaktande av materielanslaget samt övrig prioriterad verksamhet och därvid konstaterat att det bl.a. inte fanns ekonomiska förutsättningar att fullfölja anskaffningen. Av anbudsinfordran framgår dessutom att "FMV kommer att acceptera anbudet om det är ekonomiskt fördelaktigt". Bolaget har påstått att FMV i efterhand har konstruerat nya och andra skäl för att avbryta upphandlingen. Detta påstående är felaktigt.

Kammarrätten i Jönköping har i mål 347-06 kommit fram till att ändrade förutsättningar utgjorde sakliga skäl för att avbryta en upphandling. Vidare har samma kammarrätt i mål 899-07 angett att budgetsäl utgör sakliga skäl för att avbryta en upphandling. Vidare har Regeringsrätten i RÅ 2008 ref. 35 angett att gemenskapsreglerna om offentlig upphandling inte med-

för att en upphandlande enhets befogenhet att avstå från en upphandling föreligger endast i undantagsfall eller när det föreligger tungt vägande skäl. Regeringsrätten slår härvid fast att det finns en långtgående rätt att avbryta en upphandling och att budgetskäl är ett sakligt skäl för att avbryta en upphandling, naturligtvis med beaktande av de gemenskapsrättsliga principerna. Försvarsmaktens beslut att återkalla uppdraget att upphandla BTA 90, i kombination med att FMV enligt rådande myndighetsstruktur saknar egen budget för upphandling i form av materielanslag, innebär att förutsättningarna för upphandlingen förändrades väsentligt. FMV har inte kunnat förutse de förändrade omständigheterna när upphandlingen påbörjades. Det är beklagligt att bolaget till följd av beslutet gått miste om beställningen. Det är emellertid en realitet i affärlivet att en förväntad beställning av olika skäl kan utebli.

FMV vill avslutningsvis rent allmänt erinra om förutsättningarna för den verksamhet som Försvarsmakten och FMV bedriver. De båda myndigheterna genomför kontinuerligt en analys av rådande omvärldssituation, bl.a. med beaktande av underrättelseverksamhet. Ny information kan få direkta konsekvenser för Försvarsmaktens operativa förmåga, både nationellt och inom ramen för internationella insatser. Sådan information kan komma plötsligt och motivera en omedelbar omprioritering av verksamheten. Det är FMV:s uppfattning att Försvarsmaktens ledning måste ha möjlighet att, även under pågående upphandling, beakta ny information och kunna omfördela medel för materielanskaffning för att tillgodose svenska försvars- och säkerhetspolitiska intressen.

DOMSKÄL

1992 års LOU har upphört att gälla med verkan från och med den 1 januari 2008 och har ersatts av lagen (2007:1091) om offentlig upphandling. Enligt övergångsbestämmelserna till 2007 års lag ska dock 1992 års lag

alltjämt tillämpas på upphandlingar som har påbörjats före ikraftträdandet. Om inget annat anges avses i denna dom bestämmelserna i 1992 års LOU.

Ska bolagets ansökan om överprövning avvisas?

FMV har gjort gällande att bolagets ansökan om överprövning ska avvisas. FMV har därvid anfört att en ren ogiltighetstalan inte torde medges enligt LOU, att bolaget samtidigt har påbörjat en skadeståndsprocess mot FMV i allmän domstol med samma rättsliga grund som i ansökan om överprövning samt att ansökan om överprövning har anhängiggjorts för sent.

Länsrätten gör följande bedömning.

Det följer av EG-domstolens rättspraxis att ett beslut av en upphandlande myndighet att återkalla en anbudsinfordran ska kunna prövas och i förekommande fall ogiltigförklaras (se målen C-92/00 *HI* och C-15/04 *Koppensteiner*). Regeringsrätten har härefter slagit fast att allmän förvaltningsdomstol är behörig att överpröva beslut att avbryta en offentlig upphandling (RÅ 2005 ref. 62). Mot denna bakgrund konstaterar länsrätten att bolagets ansökan om överprövning följaktligen inte ska avvisas på grund av att det är fråga om en ren ogiltighetstalan av beslutet att avbryta upphandlingen.

En ansökan om överprövning i allmän förvaltningsdomstol och en skadeståndstalan i allmän domstol med stöd av LOU tillgodoser delvis olika av rättsordningen erkända intressen, även om vissa sak- eller rättsfrågor i ett enskilt fall kan bli föremål för prövning i båda processerna. Den omständigheten att LOU innehåller bestämmelser om både överprövning och skadestånd får vidare anses utesluta att en leverantör som anser sig ha lidit skada på grund av en upphandlande myndighets agerande inte skulle få föra talan i dessa två fora samtidigt, om övriga förutsättningar härför är

uppfyllda. Länsrätten finner att bolagets ansökan om överprövning därmed inte heller på denna grund ska avvisas.

Vare sig 1992 eller 2007 års LOU innehåller några regler om inom vilken tid en ansökan om överprövning av en upphandlande myndighets beslut att avbryta en upphandling ska ske. FMV har gjort gällande att Regeringsrättens avgörande i RÅ 2005 ref. 62 – där domstolen bl.a. fann att en begäran om överprövning av ett beslut att avbryta en upphandling inte kan vägras med hänvisning till tiodagarsfristen i 7 kap. 1 § LOU – inte kan tolkas så att det föreligger en evig överprövningsfrist, samt att det i ett utredningsbetänkande (SOU 2006:28) som ännu inte lett till någon ny lagstiftning föreslås att det införs en överprövningsfrist om tre veckor för sådana beslut. Länsrätten ifrågasätter inte att det skulle kunna finnas en bortregräns för när en ansökan om överprövning av ett beslut att avbryta en upphandling kan ske. Däremot kan det enligt länsrättens bedömning, i avsaknad av uttryckliga regler härom, inte komma ifråga att avvisa bolagets ansökan om överprövning av FMV:s beslut att avbryta upphandlingen när ansökan skett ett år efter underrättelsen om beslutet. Bolagets förklaring till varför ansökan om överprövning kommit att anhängiggöras först ett år efter FMV:s underrättelse framstår dessutom som rimlig. Ansökan om överprövning ska därför inte heller på denna grund avvisas.

Länsrätten har således att pröva målet i sak och ta ställning till om det förelegat sakliga skäl för FMV att avbryta upphandlingen av simulatorsystem BTA 90.

Prövning i sak

Den sedermera avbrutna upphandlingen av simulatorsystem BTA 90 påbörjades av FMV som en förenklad upphandling med anbudsinfordran från enbart bolaget, med hänvisning till 6 kap. 2 b § LOU. I denna

bestämmelse anges bl.a. följande. En upphandlande enhet får utan föregående annonsering begära anbud genom att skicka en skrivelse till endast en leverantör om det gäller ytterligare leveranser från den ursprungliga leverantören, avsedda antingen som delersättning för eller tillägg till tidigare leveranser och ett byte av leverantör skulle medföra oskäligen tekniska eller ekonomiska olägenheter.

I såväl 1992 års som 2007 års LOU saknas bestämmelser som reglerar under vilka omständigheter en upphandling får avbrytas. Ledning vid denna prövning bör istället hämtas från EG-domstolens avgöranden (jfr RÅ 2008 ref. 35). Som en allmän förutsättning gäller enligt 1 kap. 4 § LOU att upphandling ska göras med utnyttjande av de konkurrensmöjligheter som finns och även i övrigt genomföras affärsmässigt. Anbudsgivare, anbudssökande och anbud ska behandlas utan ovidkommande hänsyn. Denna bestämmelse motsvaras numera av 1 kap. 9 § i 2007 års LOU. Enligt de principer för upphandling som anges där ska upphandlande myndigheter behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar ska vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iakttas.

Länsrätten gör följande bedömning.

Utgångspunkter för prövningen

Det ankommer på den upphandlande myndigheten att visa att det förelegat sakliga skäl att avbryta en pågående upphandling. Däremot är myndigheten enligt länsrättens mening inte, såsom bolaget har gjort gällande, förhindrad att i en överprövningsprocess ange nya samt närmare utveckla de tidigare angivna skäl som föranlett myndigheten att avbryta upphandlingen. En förutsättning för detta är emellertid att de åberopade skälen för avbrytan-

debeslutet hänför sig till omständigheter som förelegat vid tidpunkten för beslutet.

FMV:s och Försvarmaktens myndighetsstruktur

FMV har bl.a. gjort gällande att det inte är FMV som beslutar om vad myndigheten ska upphandla och hur upphandlingar ska finansieras, utan att dessa beslut fattas av en annan myndighet – Försvarmakten. Eftersom Försvarmakten sedermera bestämt sig för att inte köpa in BTA 90, har FMV följaktligen på grund av ändrade förutsättningar och enligt rådande myndighetsstruktur saknat möjlighet att slutföra upphandlingen. Bl.a. därför har det enligt FMV förelegat sakliga skäl för FMV att avbryta upphandlingen.

Länsrätten konstaterar att om ett sådant skäl för att avbryta upphandlingen godtogs, skulle det innebära att Försvarmakten och FMV genom deras inbördes förhållande och beslutsstruktur skulle kunna kringgå kravet på att upphandlande myndighet vid beslut att avbryta en offentlig upphandling måste visa att det föreligger saklig grund för beslutet. Ett sådant kringgående skulle strida mot EG-rätten. Följaktligen saknar det betydelse att FMV:s beslut att avbryta upphandlingen rent faktiskt – enligt FMV:s egen beskrivning – inte fattats av FMV utan av en annan myndighet. Om avbrytandebeslutet är en direkt konsekvens av ett ställningstagande hos en uppdragsgivare eller beställare till den upphandlande myndigheten, har den upphandlande myndigheten således att visa att uppdragsgivarens/beställarens ställningstagande grundar sig på sakliga skäl.

Ekonomiska skäl m.m.

FMV har vidare gjort gällande att upphandlingen av BTA 90 har avbrutits därför att Försvarmakten ansett att lämnat anbudspris överstiger tillgängliga medel.

Någon klar och entydig praxis angående vad som kan utgöra sakligt godtagbara skäl för ett avbrytande har ännu inte hunnit utbildas. Sakliga skäl har emellertid ansetts föreligga bl.a. då en kommunal budget avseende viss utgiftspost efter en konkurrentutsatt upphandling skulle komma att överskridas väsentligt om upphandlingen slutfördes och då det i förfrågningsunderlaget uttryckligen angetts att kommunen kunde komma att avbryta upphandlingen om prisnivån översteg kommunens budget, som var offentlig och därmed tillgänglig för anbudsgivarna, samt då budgeten dessutom inte framstod som så orealistisk att den kunde fränkännas betydelse i sammanhanget (Kammarrätten i Jönköpings dom den 11 juni 2007 i mål 899-07; domen är överklagad och Regeringsrätten har meddelat prövningstillstånd). Sakliga skäl har även ansetts föreligga när en kommun tilldelats statliga medel för att täcka kostnader för förstörelsen efter stormen Gudrun år 2005 och beslut om medelstildelning fattats efter att upphandlingsförfarandet inletts, eftersom tilldelningen av statliga medel medförde ändrade ekonomiska förutsättningar för kommunen (Kammarrätten i Jönköpings dom den 21 april 2006 i mål 347-06).

Av handlingarna i förevarande mål framgår bl.a. följande. Vid månads-skiftet januari-februari 2007 presenterade bolaget efter genomförd förstudie en skrivelse till FMV där det angavs att en anskaffning av BTA 90 skulle hamna i prisspannet 420 +/- 70 miljoner kr. I bilaga 1 till FMV:s Upphandlingsstrategi, daterad den 21 februari 2007, anges bl.a. att upphandlingen avser ett tillägg/fortsättning/vidareutveckling av de system som bolaget tidigare levererat till FMV samt att det vore tekniskt och ekonomiskt oskäligt om någon annan leverantör skulle genomföra uppdraget. I utdrag ur Försvarmaktens materielplan, daterad den 8 mars 2007, anges att pris för anskaffning av BTA 90 uppgår till cirka 176 miljoner kr. Enligt vad som anges i inbjudan till en "pre-bid conference" från FMV den 27 april 2007 skickade FMV en "RFQ" (*Request for Quotation*, ung: anbudsinfordran) till bolaget och dess underleverantörer den 3 april 2007. Den 1

augusti 2007 lämnade bolaget in ett anbud till FMV med ett totalpris om cirka 362 miljoner kr för anskaffning av BTA 90. I skrivelse från FMV till bolaget den 20 september 2007 benämnd "Delayed decision regarding scope and procurement of BTA 90" uppgav FMV att det slutliga beslutet om systemets omfattning och upphandling hade skjutits fram av Försvarsmakten till den 15 november 2007. Vidare angavs att FMV ansåg att de pågående tekniska diskussionerna mellan FMV och bolaget (och dess underleverantörer) var mycket viktiga för att uppnå en gemensam ståndpunkt om omfattningen av BTA 90, och att FMV ansåg att de slutliga affärsmässiga förhandlingarna inte kunde äga rum förrän Försvarsmakten beslutat om omfattningen av BTA 90. Den 13 november 2007 lämnade bolaget in ett nytt, justerat anbud till FMV med ett totalpris om cirka 303 miljoner kr. Den 22 november 2007 beslutade FMV att avbryta upphandlingen av BTA 90.

FMV har enligt vad myndigheten själv angett påbörjat upphandlingen av BTA 90 med åberopande av 6 kap. 2 b § LOU genom ett förenklat upphandlingsförfarande där anbud inhämtats från endast en leverantör. En fråga som därmed uppkommer i målet är vilken betydelse valet av ett sådant upphandlingsförfarande får vid bedömningen om det kan anses ha förelegat sakliga skäl för att avbryta upphandlingen.

Förutsättningarna för att en upphandlande myndighet ska få frångå huvudregeln att offentliga upphandlingar ska konkurrensutsättas, och istället inhämta anbud från endast en tidigare använd leverantör, är enligt bestämmelsen i 6 kap. 2 b § LOU att ett byte till en annan leverantör skulle medföra oskäligen tekniska eller ekonomiska olägenheter. FMV har i bilaga 1 till upphandlingsstrategin uttryckligen angett att byte till annan leverantör skulle medföra oskäligen tekniska och ekonomiska olägenheter. Således får FMV vid tidpunkten för beslutet att inleda upphandling enligt det valda förfarandet förutsättas ha gjort bedömningen – med beaktande av det i

förstudien angivna prisspannet för anskaffning av BTA 90 om 420 +/- 70 miljoner kr – att ett sådant förenklat förfarande skulle innebära avsevärda kostnadsbesparingar jämfört med vad en konkurrentutsatt upphandling hade inneburit. Enligt länsrättens bedömning får FMV:s utrymme att som saklig grund för att avbryta upphandlingen av BTA 90 åberopa skäl som hänför sig till anbudets pris, när detta sedermera kom att uppgå till 303 miljoner kr, därmed betraktas som i det närmaste obefintligt.

FMV har över huvud taget inte påstått att bolagets ursprungliga prisuppgift respektive anbud avseende BTA 90 varit orimligt höga, utan myndigheten har istället fortsatt upphandlingsförfarandet med vetskap om dessa omständigheter. Inte heller har FMV lämnat någon redogörelse för hur Försvarsmaktens tilldelade medel om 176 miljoner kr för upphandling av BTA 90 har beräknats, eller hur denna summa kunde anges i ett internt dokument samtidigt eller kort tid innan FMV inledde ett upphandlingsförfarande med bolaget enligt 6 kap. 2 b § LOU med utgångspunkt från en förstudie med ett angivet prisspann som uppgick till mer än det dubbla.

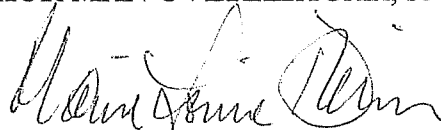
Länsrätten finner vid dessa förhållanden att FMV inte har visat att det med hänvisning till priset på bolagets anbud förelegat saklig grund att avbryta upphandlingen av BTA 90.

FMV har vidare anfört att Försvarsmaktens beslut att avbryta upphandlingen grundats på plötsliga politiska krav på ekonomisk åtstramning samt att Försvarsmakten bedriver en verksamhet som till sin natur kan medföra snabba omprövningar av dess prioriteringar. Länsrätten finner att dessa påståenden är så vaga och allmänt hållna att FMV omöjligen därmed kan anses ha visat att det förelegat saklig grund för att avbryta upphandlingen.

Sammanfattningsvis konstaterar länsrätten att FMV inte har visat att det förelegat sakliga skäl att avbryta upphandlingen av simulatorsystem BTA 90.

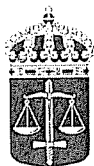
Då bolaget uppenbarligen i egenskap av enda anbudsgivare har lidit eller kan komma att lida skada föreligger det därmed grund för ingripande enligt LOU. Bolagets ansökan ska följaktligen bifallas och FMV:s beslut ska ogiltigförklaras.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 3109/1A)

Marie-Louise Diurson
chefsrådman

Föredragande har varit Daniel Johansson.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga länsrättens beslut skall skriva till Kammarrätten i Stockholm.

Skrivelsen skall dock skickas eller lämnas till länsrätten.

Överklagandet skall ha kommit in till länsrätten **inom tre veckor** från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagandet för offentligpart räknas emellertid från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagandet infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande skall kunna tas upp i kammarrätten fordras att prövningstillstånd meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas, anledning förekommer till ändring i det slut var till länsrätten kommit eller det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står länsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande skall innehålla

1. den klagandes namn, personnummer, yrke, postadress och telefonnummer. Dessutom skall adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nå för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till kammarrätten,
2. det beslut som överklagas med uppgift om länsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av länsrättens beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Skrivelsen skall vara undertecknad av klaganden eller hans ombud. Adressen till länsrätten framgår av beslutet. Om klaganden anlitar ombud skall denne sända in fullmakt i original samt uppge sitt namn, adress och telefonnummer.

